Eduskunnan lakivaliokunta

Eduskunnan lakivaliokunnan pyyntö 20.10.2021

Asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle

Tausta

Eduskunnan lakivaliokunta pyysi 5.10.2021 Keskusrikospoliisilta asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista lausuntoa lakialoitteesta 24/2020 vp laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta. Keskusrikospoliisi antoi 11.10.2021 lakivaliokunnalle lausunnon asiasta. Rikoskomisario Sanna Springare oli asiantuntijana lakivaliokunnan kuultavana 12.10.2021.

Eduskunnan lakivaliokunta pyysi 12.10.2021 saada asiantuntijakuulemisessa esitettyihin kysymyksiin Sanna Springaren suullisesti antamat vastaukset kirjallisena. Keskusrikospoliisi toimitti 15.10.2021 Springaren kirjallisen asiantuntijalausunnon lakivaliokunnalle.

Eduskunnan lakivaliokunta on 20.10.2021 edelleen pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista lisäselvitystä pyynnössä erikseen eriteltyihin kysymyksiin. Vastaukset kysymyksiin on pyydetty laatimaan organisaatiossa yhdessä sellaisten henkilöiden kanssa, joilla on käytännön työkokemusta asiasta.

Lausunto

Missä yhteydessä raakaa väkivaltamateriaalia on tavattu ja mihin tarkoitukseen sitä on käytetty?

Materiaalia on tullut poliisin tietoon rikosperusteisten takavarikkojen, rikosasioiden esiselvitysten sekä rikosvihjeiden kautta. Kysymys on ollut pääasiassa seksuaalirikoksista ja terrorismirikoksista tai niiden esiselvityksistä. Kuvamateriaaleja ei ole juuri tutkittu tai analysoitu, koska niiden hallussapito ei ole ollut rangaistavaa.

Rikoksesta epäillyt ovat saaneet materiaalia yleisimmin toisilta rikoksista epäillyiltä joko kotimaassa, kansainvälisesti tai internetistä lataamalla. Henkilöt ovat pitäneet materiaalia hallussaan pääasiassa mielenkiinnosta materiaaliin. Ihmisten teloituksiin liittyvää materiaalia on ollut henkilöiden hallussa muun muassa ISIS-järjestön rekrytoinnin ja koulutuksen vuoksi.

Mikä on raa'an väkivaltamateriaalin yhteys CAM-materiaaliin ja kuinka usein väkivaltamateriaalia löytyy CAM-materiaalien yhteydestä ja tapausten tutkinnassa?

CAM-materiaalia ja väkivaltamateriaalia on tavattu samoissa Keskusrikospoliisin tutkimissa rikosasioissa. Näissä tapauksissa kysymys on ollut seksuaalirikosten tutkinnasta. Kummankin tyyppisen materiaalin löytymistä samaan aikaan ei voida kuitenkaan pitää tyypillisenä.

Kansainvälisessä levityksessä väkivaltamateriaalia liikkuu lisääntyvässä määrin, joten on perusteltua odottaa materiaalia esiintyvän yhä enemmän myös Suomessa.

Miten kuvailisitte tätä materiaalia? Kuinka aitoa se on, eli onko kyse aidoista väkivaltatilanteista? Onko näissä materiaaleissa jotain tunnusomaista, esimerkiksi onko uhrina pieniä lapsia, eläimiä tai muuta vastaavaa?

Kaikista raaimmat materiaalit ovat kuvanneet vauvaikäisten lasten pahoinpitelyitä ja tappamista. Materiaalit ovat olleet aitoja, mutta myös animaatioita on olemassa. Myös eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa ja tappamista kuvaavia videoita ja kuvia on tavattu esitutkintamateriaalien yhteydessä. Aikuisten tappamista ja kiduttamista kuvaavaa materiaalia tavataan pääsääntöisesti terrorismiin liittyvien materiaalien yhteydessä.

Kuten edellä on todettu, ei kuvia ole juuri tutkittu tai analysoitu, koska niiden hallussapito ei ole ollut laitonta. Nykyisen oikeuskäytännön mukaan nuoren lapsen seksuaalissävytteisen poseerauskuvan hallussapito on rangaistava teko, mutta esimerkiksi lapsen tappamiseen liittyvän kuvan tai videon hallussapito ei sen sijaan ole laitonta.

Millaisiin tarkoituksiin väkivaltamateriaalia käytetään? Lakialoitteen yhteydessä on nostettu esiin se, että yhtenä käyttötarkoituksena on materiaalin käyttö maksuvälineenä CAM-materiaalin hankintaan ja esimerkiksi pääsymaksuna CAM-rinkeihin.

Keskusrikospoliisi on yhden rikostutkinnan yhteydessä havainnut, että CAM-materiaalia on käytetty houkuttimena kiinnostumaan saman tyyppisestä materiaalista. Lisäksi materiaalia on käytetty vaihdon välineenä siten, että materiaalia on vaihdeltu ja sillä on houkuteltu samasta asiasta kiinnostuneita ihmisiä yhteen.

Väkivaltamateriaalin ja CAM-materiaalin yhteydestä ei ole suoraa näyttöä. Laajassa mielessä voitaisiin tosin ajatella, että myös III-luokan CAM-materiaalissa voi olla kysymys raa'asta väkivallasta.

Kuinka todennäköisesti tällaista materiaalia on saada haltuunsa ilman omaa myötävaikutusta ja tahallisuutta?

Materiaalia on mahdollista saada haltuunsa ilman tahallisuutta väärillä latauksilla tai selauksilla internetistä taikka toisen lähettämänä. On kuitenkin epätodennäköistä, että materiaalia kertyy henkilön haltuun ilman aktiivista myötävaikutusta. Tyypillisesti henkilö tallentaa materiaalia jonnekin ja näin ollen materiaalin hallussapito on vaatinut aktiivisia toimenpiteitä.

Raakaa väkivaltaa sisältäviä kuvia on helpommin saatavilla julkisilla sivuilla kuin CAM-materiaalia. CAM-materiaalia saa yleisemmin tietyiltä salatuilta sivustoilta tai toisilta asiasta kiinnostuneita.

Millaista rikostutkintaa hyödyntävää vaikutusta väkivaltamateriaalin hallussa pidon kriminalisoinnilla olisi? Päästäisiinkö tehokkaammin käsiksi lasten hyväksikäyttö- ja CAM-rinkeihin?

Väkivaltamateriaalin hallussapidon kriminalisointi voisi antaa lisää mahdollisuuksia selvittää CAM-rinkejä tai CAM-materiaalin hallussapitäjiä. Suoraa näyttöä näistä kahdesta kuvalajista kiinnostuneiden yhteydestä ei kuitenkaan ole. Kriminalisointi avaisi joka tapauksessa mahdollisuuksia puuttua muun raa'an väkivaltamateriaalin, kuten teloitusvideoiden hallussapitoon.

Väkivaltamateriaalin hallussapidon kriminalisoinnilla olisi poliisin työmäärää lisäävä vaikutus, mutta oikeanlaisella säännöksen rajauksella työmäärä ei lisääntyisi merkittävästi.

Vastauksissa on huomioitu Keskusrikospoliisin asiantuntijoiden näkemykset myös forensiikan ja tiedustelun alalta.

Rikoskomisario Sanna Springare

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta